

SIVISTYSVALIOKUNNAN LAUSUNTO 11/2012 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta

Hallintovaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 21 päivänä syyskuuta 2012 lähettäessään hallituksen esityksen eduskunnalle laiksi kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta (HE 96/2012 vp) valmistelevasti käsiteltäväksi hallintovaliokuntaan samalla määrännyt, että sivistysvaliokunnan on annettava asiasta lausunto hallintovaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- hallitusneuvos Arto Luhtala ja ylitarkastaja Ville Salonen, valtiovarainministeriö
- hallitusneuvos Marja-Riitta Pönkä, opetus- ja kulttuuriministeriö.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annettua lakia.

Kunnan peruspalvelujen valtionosuuden perusteena ehdotetaan otettavaksi huomioon ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta ja iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista annettavaksi tarkoitettu laki, joka tulisi voimaan heinäkuussa 2013. Valtionosuus sanotun lain mukaisiin uusiin ja laajeneviin tehtäviin olisi 54,3 prosenttia, ja se korottaisi kunnan peruspalvelujen valtionosuutta 27,3 miljoonalla eurolla.

Veroperustemuutoksista johtuvat kunnalliseroverojen 12 miljoonan euron vähennykset ehdotetaan korvattaviksi kunnille vuonna 2013 lisäämällä kunnan peruspalvelujen valtionosuutta 2,23 euroa asukasta kohden.

Kunnan peruspalvelujen valtionosuutta ehdotetaan alennettavaksi siten, että kuntien valtion-

osuusprosentti olisi 30,96 prosenttia ja kuntien omarahoitusosuus 69,04 prosenttia. Muutoksessa on otettu huomioon 0,51 prosenttiyksikön vähennys, joka liittyy kehyspäättöksen mukaiseen valtionosuuden 125 miljoonan euron alentamiseen. Lisäyksenä on otettu huomioon 0,05 prosenttiyksikköä, joka liittyy ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta ja iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista annettavaksi tarkoitettun lain mukaisiin tehtäviin. Sanottu 0,05 prosentin lisäys korottaa valtionosuuksia 11,710 miljoonaa euroa. Yhteensä valtionosuusprosentin alennus vähentää valtionosuuksia 113,290 miljoonaa euroa.

Kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annettuun lakiin esitetään lisäksi teknistä muutosta sen johdosta, että varhaiskasvatuksen ja päivähoitopalvelujen lainsäädännön valmistelu,

hallinto ja ohjaus ehdotetaan siirrettäväksi sosiaali- ja terveysministeriöstä opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalle vuoden 2013 alusta.

Esitys liittyy vuoden 2013 valtion talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Lain on tarkoitus tulla voimaan 1 päivänä tammikuuta 2013.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Sivistysvaliokunta on käsitellyt hallituksen esitystä oman hallinnonalsen osalta. Esityksellä toteutetaan hallituksen kehyspäättöksen mukainen 125 miljoonan euron valtionosuuksien vähennys muuttamalla kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 55 §:n 1 momenttia. Valtionosuusprosentti alenee esityksen mukaan nykyisestä 31,42 prosentista 30,96 prosenttiin. Kuntien omarahoitusosuus kohoaa 69,04 prosenttiin nykyisestä 68,58 prosentista. Säästötoimet kohdistuvat muun muassa kuntien esi- ja perusopetukseen, yleisiin kirjastoihin, yleiseen kulttuuritoimeen ja asukasperusteisesti rahoitettavaan taiteen perusopetukseen.

Sivistysvaliokunta pitää ehdotettuja säästötoimia erittäin valitettavina. Valiokunta korostaa, että koulutuksen korkean laadun ylläpito ja oppimisen edistäminen kaikilla koulutusasteilla ja eri koulutusmuodoissa on maamme menestymisen kannalta ensiarvoisen tärkeää. Hallituksen esitys liittyy valtion talousarvioesitykseen (HE 95/2012 vp) ja siinä toteutettaviin, talouden realiteetit tunnustaviin välttämättömiin säästöratkaisuihin.

Valiokunta korostaa kuitenkin, että opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan määrärahat säilyvät kokonaisuudessaan euromääräisesti tämän vuoden 2012 tasolla, joten vuoden 2013 talousarvioesitykseen sisältyvissä uudistuksissa on kysymys uusista painopistealueista ja keinoista sekä määrärahojen uudelleenkohdentamisesta pääluokan sisällä. Talousarvioesityksen mukaan yleissivistävän ja ammatillisen koulutuksen määrärahat kasvavat kokonaisuudessaan yhden prosentin ja aikuiskoulutuksen määrärahat alenevat kaksi prosenttia tähän vuoteen verrattuna. Arvioituun kustannustason nousuun

(3 %) nähden määrärahat alenevat kuitenkin reaalisesti.

Hallituksen esityksen toinen sivistysvaliokunnan toimialaan liittyvä asia on yhteydessä varhaiskasvatuksen ja lasten päivähoidon lainsäädännön valmistelun, hallinnon ja ohjauksen siirtoon sosiaali- ja terveysministeriöstä opetus- ja kulttuuriministeriöön 1.1.2013 lukien. Tästä tullaan antamaan eduskunnalle hallituksen esitys lasten päivähoidosta annetun lain (36/1973) muuttamisesta.

Valtionosuusjärjestelmän kannalta siirto on tarkoitus toteuttaa siten, että päivähoidon ja varhaiskasvatuksen laskennallisten kustannusten määräytymisperusteet säilytetään ennallaan. Lasten päivähoitoon ei ole esityksen mukaan tarkoituksenmukaista soveltaa esi- ja perusopetuksen laskennallisten kustannusten määräytymisperusteita. Tämän toteuttamiseksi ehdotetaan lain 4 lukuun ja sen 12 ja 13 §:iin eräitä teknisiä muutoksia. Sivistysvaliokunta pitää perusteltuna, että vasta hallitusohjelmassa edellytetyn valtionosuusjärjestelmän uudistamisen yhteydessä määräytymisperusteet määritellään uudelleen ja yhdistetään eheäksi ja läpinäkyväksi kokonaisuudeksi.

Hallituksen esityksessä on viitattu siihen, että varhaiskasvatuksen ja päivähoitopalvelujen siirto tulee edellyttämään henkilöstö- ja voimavara-siirtoja sosiaali- ja terveysministeriön ja opetus- ja kulttuuriministeriön välillä. Saadun selvityksen mukaan opetus- ja kulttuuriministeriöön on tarkoitus siirtää ainoastaan 2 henkilötyövuotta sosiaali- ja terveysministeriöstä. Sivistysvaliokunta korostaa omana kantanaan asian valmistelun tässä vaiheessa, että päivähoidon ja varhaiskasvatuksen lainsäädännön valmistelu, hallinto ja ohjaus tulee siirtää kokonaisuudessaan ope-

tus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalle. Valiokunta ei pidä mahdollisena, että osa toiminnan valvonnasta tai esimerkiksi varhaiskasvatuksen opetussuunnitelman perusteiden vahvistaminen tai muu merkittävä ohjaustehtävä voisi jäädä sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalle. Tämä vaikuttaa valiokunnan arvion

mukaan myös siirtyvän henkilökunnan määrään sitä lisäävästi.

Lausunto

Lausuntonaan sivistysvaliokunta esittää,

että hallintovaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 26 päivänä lokakuuta 2012

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Raija Vahasalo /kok	Silvia Modig /vas
vpj.	Inkeri Kerola /kesk	Mika Niikko /ps
jäs.	Ritva Elomaa /ps	Mikaela Nylander /r
	Eeva-Johanna Eloranta /sd	Tuula Peltonen /sd
	Leena Harkimo /kok	Tuomo Puumala /kesk (osittain)
	Pauli Kiuru /kok	Pauliina Viitamies /sd
	Kimmo Kivelä /ps	
	Sanna Lauslahti /kok	vjäs. Sari Palm /kd.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Kaj Laine.

ERIÄVÄ MIELIPIDE

Perustelut

Hallituksen tähänastiset päätökset leikkaavat kuntapalvelujen rahoitusta yhteensä 3,4 miljardia euroa kuluvan vaalikauden aikana. Myös kuntien keskinäisiin rahanjakoperusteisiin tehdyt muutokset verotuloiltaan vahvempia kuntia suosivaksi eriarvoistavat kuntia sekä niiden mahdollisuuksia järjestää ja tuottaa peruspalveluja.

Tähän mennessä päätetyt leikkaukset kuntapalvelujen rahoituksesta vastaavat noin 25 000 kunta-alan palvelutyöntekijän vuotuisia palkkakustannuksia. Hallitusohjelman mukaan jopa lisäleikkaukset ovat myöhemmin mahdollisia, mikäli hallitus ei onnistu talouspolitiikalleen asettamissaan tavoitteissa.

On lyhytnäköistä, että hallitus leikkaa erikseen jopa lapsilta ja nuorilta jäädyttämällä esi- ja perusopetuksen valtionosuusindeksin ensi vuodelle. Osaamisen vahvistaminen on hallituksen pääpainopiste hallitusohjelmakirjausten ohella. Kuitenkin kirjastopalveluista, taiteen perusopetuksesta ja muista oppimista tukevista palveluista tehtävät leikkaukset kohdistuvat erityisesti yhteiskuntamme heikko-osaisiin, kuten lapsiin,

nuoriin, työttömiin ja syrjäytyneisiin sekä heidän tarvitsemiinsa palveluihin. Kokemukset 1990-luvulta kertovat karua totuutta laman maksajista: tämänhetkisestä lasten ja nuorten elämästä.

Mielestämme hallituksen kuntopolitiikka vaarantaa kuntalaisten mahdollisuuksia saada yhdenvertaisia koulutuspalveluja. Se estää myös nuoriin, syrjäytymisen ehkäisyyn, kotouttamiseen ja työllisyyden hoitoon liittyvien ohjelmien toteuttamisen. Siksi lakiesityksessä esitetty leikkaukset valtionosuuksista on peruttava.

Hyväksymme sen, että varhaiskasvatuksen ja päivähoitopalvelujen lainsäädännön valmistelu, hallinto ja ohjaus siirretään sosiaali- ja terveysministeriöstä opetus- ja kulttuuriministeriöön. Tällöin on toimintaan turvattava riittävät resurssit. Katsomme, että varhaiskasvatuslain valmistelu tulee aloittaa välittömästi.

Mielipide

Edellä olevan perustella esitämme,

että hallintovaliokunta ottaa mietinnössään edellä olevan huomioon.

Helsingissä 26 päivänä lokakuuta 2012

Inkeri Kerola /kesk
Tuomo Puumala /kesk
Kimmo Kivelä /ps

Ritva Elomaa /ps
Mika Niikko /ps